

תוכן עניינים מקוצר

תוכן עניינים מפורט	ז
הקדמה — אהרן ברק	כא
דבר המחברים	כג
הערות טכניות לעיון בחיבור	לא
רשימת קיצורים	לג

שער ראשון: עקרונות כלליים

פרק 1: תרופות ודיני תרופות — בדין הקיים ובדין החדש	3
פרק 2: האינטרסים המוגנים	37
פרק 3: צירוף תרופות והתנאה על דין התרופות	69

שער שני: הפרת החוזה

פרק 4: הפרת החוזה	105
פרק 5: הפרה צפויה	129

שער שלישי: התרופות

פרק 6: אכיפת החוזה	169
פרק 7: פיצויים בשל הפרת חוזה	275
פרק 8: ביטול החוזה	535

נספחים ומפתחות

א. נספחים	751
ב. מפתחות	787

תוכן עניינים מפורט

כא	הקדמה — אהרן ברק . . . . .
כג	דבר המחברים . . . . .
לא	הערות טכניות לעיון בחיבור . . . . .
לג	רשימת קיצורים . . . . .

שער ראשון: דיני תרופות — עקרונות כלליים

3	פרק 1: תרופות ודיני תרופות — בדין הקיים ובדין החדש . . . . .
5	א. "דיני תרופות" — מה ועל שום מה? . . . . .
11	ב. תרופות, סעדים, ומה שביניהם . . . . .
	ג. תרופות בעידן הקודיפיקציה — מ"דיני תרופות" ל"דין תרופות" . . . . .
16	1. כללי . . . . .
16	2. הגדרת "חיוב" . . . . .
18	3. עקרון היסוד: הפרת חיוב מצמיחה זכות לתרופה . . . . .
20	ד. מטרותיו של דין התרופות . . . . .
22	1. צדק מתקן — עקרון-העל בדבר "השבת המצב לקדמותו" . . . . .
22	2. מטרות נוספות של דיני התרופות . . . . .
25	(א) הצהרה על פגיעה בזכות . . . . .
25	(ב) מניעת הפגיעה בזכות . . . . .
28	(ג) שלילת התעשרות בלתי צודקת . . . . .
28	(ד) ענישה: גמול, הרתעה וחינוך . . . . .
31	(ה) אכיפה פרטית באמצעות תרופות עצמיות . . . . .
33	
37	פרק 2: האינטרסים המוגנים . . . . .
39	א. מבוא . . . . .

- 39 1. מקורו ההיסטורי של הסיווג לאינטרסים . . . . .
- 40 2. תפקידו של הסיווג לאינטרסים בדין המודרני . . . . .
- 44 ב. אינטרס הקיום . . . . .
1. אינטרס הקיום: הזכות למימוש פוטנציאל הרווח הגלום
44 בקיום החוזה . . . . .
- 45 2. ההגנה על אינטרס הקיום לאחר הפרת החוזה . . . . .
- 46 ג. אינטרס ההסתמכות . . . . .
1. אינטרס ההסתמכות: האינטרס שלא להינזק עקב ההשקעה
46 בחוזה . . . . .
- 47 2. ההגנה על אינטרס ההסתמכות לאחר הפרת החוזה . . . . .
- (א) מימוש אינטרס ההסתמכות לאחר ההפרה: פסיקת
47 פיצויי הסתמכות . . . . .
- 48 (ב) ראשי הנזק הטיפוסיים בתביעת פיצויי הסתמכות . . . . .
- 50 3. היחס בין אינטרס ההסתמכות לאינטרס הקיום . . . . .
4. הדין המצוי — באיזו מידה מוגן אינטרס ההסתמכות בדין
52 הנוהג? . . . . .
- 52 (א) מבוא . . . . .
- 53 (ב) הגישה הצרה: הסתמכות כתחליף ראייתי לקיום . . . . .
- 56 (ג) הגישה הרחבה: הסתמכות כאינטרס עצמאי ואוטונומי
- 58 5. סיכום — ועמדה אישית . . . . .
- 60 ד. אינטרס ההשבה . . . . .
1. אינטרס ההשבה: זכותו של צד לחוזה שרעהו לא יתעשר
60 שלא כדין על חשבוננו . . . . .
2. אינטרס ההשבה כמובן הצר: השבת משאבים שהועברו בין
61 הצדדים לחוזה . . . . .
- 62 3. אינטרס ההשבה כמובן הרחב: שלילת פירות ההפרה . . . . .
- 66 4. היחס בין אינטרס ההשבה לאינטרס הקיום . . . . .

- פרק 3: צירוף תרופות והתנאה על דין התרופות . . . . .
- 71 א. צירוף תרופות . . . . .
- 71 1. מבוא . . . . .
2. העיקרון הבסיסי: הנפגע מהפרה זכאי לבחור תרופות
72 ולצרפן כרצונו . . . . .
- 74 3. הסייג הראשון: אין לצרף תרופות סותרות . . . . .
- 80 4. הסייג השני: אין לאפשר כפל תרופה . . . . .

80	(א) כללי . . . . .
82	(ב) צירוף תרופות המשרתות אינטרס אחד . . . . .
84	(ג) צירוף תרופות המשרתות אינטרסים שונים . . . . .
89	5. צירוף תרופות בהצעת הקודיפיקציה . . . . .
90	ב. התנאה על דין התרופות . . . . .
90	1. כללי . . . . .
90	(א) הצגת הבעיה . . . . .
90	(ב) המתח בין הגישה המצמצמת לגישה המרחיבה . . . . .
94	2. סייגים לכוח ההתנאה של הצדדים . . . . .
94	(א) ההתנאה חייבת להיות ברורה . . . . .
95	(ב) אין לאפשר א-סימטריה קיצונית בהקצאת התרופות . . . . .
97	(ג) אין לצדדים סמכות להעניש זה את זה . . . . .
99	(ד) אין להגביל את בית המשפט בשיקולי הצדק . . . . .
99	(ה) סייגים נוספים לכוח ההתנאה של הצדדים . . . . .
101	3. התנאה על תרופות בעידן הקודיפיקטיבי . . . . .

שער שני: הפרת החוזה

105	פרק 4: הפרת החוזה . . . . .
107	א. מבוא . . . . .
107	ב. הפרת חוזה — מהי? . . . . .
107	1. הגדרת "הפרה" בחוק התרופות . . . . .
111	2. תנאי מוקדם לקיומה של הפרה: חיוב בר-תוקף . . . . .
112	3. תוצאת ההפרה: הנפגע זכאי לתרופות . . . . .
113	ג. האחריות החוזית — אחריות מוחלטת או תלויה באשמה? . . . . .
113	1. הצגת הבעיה . . . . .
113	2. נקודת המוצא: האחריות החוזית היא מוחלטת . . . . .
117	3. אמצעים לריכוך האחריות החוזית המוחלטת . . . . .
117	(א) סיכול . . . . .
118	(ב) חיובי השתדלות . . . . .
120	(ג) השעיית חיוב בשל הפרה או בשל חשש להפרה . . . . .
122	(ד) השעיית חיוב בשל מניעה שהנושה אחראי לה . . . . .
122	(ה) זוטי דברים . . . . .
123	(ו) התחייבות לתת מתנה . . . . .

	(ז) השפעתן של חומרת ההפרה ושל התנהגות הצדדים
124	על היקף החבות בגין הפרה . . . . .
124	(ח) תום לב ופרשנות חוזה . . . . .
127	ד. סיכום . . . . .
129	פרק 5: הפרה צפויה . . . . .
131	א. תורת ההפרה הצפויה והצדקותיה . . . . .
135	ב. הפרה צפויה — אימתי? . . . . .
135	1. כללי . . . . .
136	2. החלופה הסובייקטיבית: גילוי־דעת של המפר . . . . .
138	3. החלופה האובייקטיבית: הסתברות מנסיבות העניין . . . . .
140	4. דרגת ההסתברות הנדרשת . . . . .
144	5. הפרה צפויה — כל הפרה או הפרה יסודית בלבד? . . . . .
145	6. הפרה צפויה של חוזה על תנאי . . . . .
148	ג. תוצאותיה של ההפרה הצפויה . . . . .
148	1. ברירת הנפגע: התעלמות או הסתמכות . . . . .
149	2. התעלמות מן ההפרה הצפויה . . . . .
152	3. הסתמכות על ההפרה הצפויה . . . . .
155	4. שיקולי הנפגע: סיכום ביניים . . . . .
	ד. האם נפגע המתעלם מהפרה צפויה כפוף לנטל הקטנת הנזק? . . . . .
157	1. הצגת הבעיה . . . . .
158	2. הדין הנוהג . . . . .
161	3. הערכה ביקורתית . . . . .
164	ה. הפרה צפויה בקודקס האזרחי החדש . . . . .
166	ו. במקום סיכום: תום לב ודין ההפרה הצפויה . . . . .

שער שלישי: התרופות

169	פרק 6: אכיפת החוזה . . . . .
173	א. מהותה של תרופת האכיפה . . . . .
173	1. הזכות לאכיפה . . . . .
175	2. צורות האכיפה . . . . .
177	3. תכלית האכיפה — הגנה על אינטרס הקיום . . . . .

	ב. הזכות לאכיפה — יתרונותיה, הצדקותיה ומעמדה במשפט
178	הישראלי . . . . .
178	1. יתרונותיה המעשיים של תרופת האכיפה . . . . .
184	2. הצדקות להכרה רחבה בזכות לאכיפה . . . . .
187	3. טעמים להגבלת הזכות לאכיפה . . . . .
187	(א) כללי . . . . .
187	(ב) השיקול הליברלי . . . . .
188	(ג) השיקול המוסדי . . . . .
189	(ד) השיקול הכלכלי — טענת "ההפרה היעילה" . . . . .
191	4. מעמד האכיפה במשפט הישראלי . . . . .
194	ג. סייגי האכיפה . . . . .
194	1. כללי . . . . .
196	2. סייג הנבצרות . . . . .
201	3. סייג השירות האישי . . . . .
201	(א) כללי . . . . .
203	(ב) שירות אישי ביחסי עובד-מעביד . . . . .
211	(ג) סייג השירות האישי — בחוזה קבלנות . . . . .
213	4. סייג הפיקוח . . . . .
217	5. סייג הצדק . . . . .
217	(א) כללי . . . . .
221	(ב) הצגת הבעיה: צדק בדיני חוזים — פרטי או ציבורי?
	(ג) גישת הצדק הפרטי: "צדק" מנקודת מבטם של הצדדים
221	לחוזה . . . . .
	(ד) גישת הצדק הציבורי: "צדק" מנקודת מבטה של
227	החברה . . . . .
231	(ה) צדק פרטי — קווים מנחים להפעלתו . . . . .
	(1) קבוצת השיקולים הראשונה: שיקולי "מאזן
233	האשמה" . . . . .
235	(2) קבוצת השיקולים השנייה: שיקולי "מאזן הנזק"
240	6. הזכות לאכיפה ועקרון תום הלב . . . . .
243	ד. אכיפה בתנאים, אכיפה בקירוב ואכיפה דחויה . . . . .
243	1. אכיפה בתנאים . . . . .
243	(א) כללי . . . . .
249	(ב) אכיפה כנגד שערורך . . . . .
249	(1) בעיית השערורך — כללי . . . . .

(2) הלכת השערוך: שערוך התמורה החוזית כתנאי

- 251 . . . . . לאכיפת החוזה
- 255 (3) השיקולים בעד ונגד שערוך והשפעתם על היקפו
- 262 . . . . . 2. אכיפה בקירוב.
- 267 . . . . . 3. אכיפה דחויה.
- 268 . . . . . ה. אכיפה בעידן הקודיפיקציה.
- 268 . . . . . 1. כללי.
- 269 . . . . . 2. מעמדה של האכיפה כתרופה במשפט האזרחי.
- 270 . . . . . 3. סייגי האכיפה.
- 272 . . . . . 4. חידושים נוספים בדיני האכיפה.

פרק 7: פיצויים בשל הפרת החוזה 275

- 281 . . . . . א. תרופת הפיצויים — מבט כללי.
- 281 . . . . . 1. הזכות לפיצויים — מטרתה ומאפייניה.
- 286 . . . . . 2. מעמדה של הזכות לפיצויים וכפיפותה לחובת תום הלב
3. הפיצויים בחוק התרופות — פיצויי הסתמכות או פיצויי
- 291 . . . . . קיום?
- 292 . . . . . 4. יתרונות הפיצויים על פני האכיפה.
- 294 . . . . . 5. פיצויים בהוכחת נזק ובלא הוכחת נזק.
- 294 . . . . . ב. יסודותיה של תביעת הפיצויים.
- 294 . . . . . 1. כללי.
- 294 . . . . . (א) התנאים למימוש הזכות לפיצויים.
- (ב) השלבים בקביעת הזכות לפיצויים — תיחום הנזק
- 296 . . . . . וכימותו.
- 297 . . . . . 2. נזק.
- 297 . . . . . (א) הערה למטרת הדיון.
- (ב) סוגי נזקים (1): נזק גוף, נזק רכוש, נזק כלכלי ונזק
- 298 . . . . . נפשי.
- 299 . . . . . (ג) סוגי נזקים (2): נזק ממון ונזק לא-ממוני.
- 299 . . . . . (1) כללי.
- 300 . . . . . (2) נזק לא-ממוני — מהו?
- (3) סעיף 13 לחוק התרופות — הדין הנוהג והדין
- 302 . . . . . הרצוי.
- (4) סעיף 13 לחוק התרופות — שיקולים מנחים
- 308 . . . . . וקטגוריות טיפוסיות.

312	(ד) סוגי נזקים (3): נזק ישיר ונזק תוצאתי . . . . .
	(ה) סוגי נזקים (4): נזק שהתגבש ("מיוחד") ושטרם
318	התגבש ("כללי") . . . . .
320	(ו) ראשי נזק טיפוסיים בתביעת הפיצויים החוזית . . . . .
320	(1) כללי . . . . .
322	(2) תביעה בגין נזקי גוף . . . . .
323	(3) תביעה בגין נזקי רכוש . . . . .
324	(4) התביעה החוזית הטיפוסית: נזק כלכלי טהור . . . . .
326	(5) נזק נפשי טהור . . . . .
327	3. סיבתיות (קשר סיבתי עובדתי) . . . . .
332	4. צפיות (קשר סיבתי משפטי) . . . . .
332	(א) מבחן הצפיות — כללי . . . . .
336	(ב) דגשים בהפעלת מבחן הצפיות . . . . .
336	(1) כללי . . . . .
336	(2) צפיית הנזק — על ידי המפר . . . . .
337	(3) הצפייה — בפועל או בכוח . . . . .
338	(4) הצפייה — בעת כריתת החוזה . . . . .
340	(5) מושא הצפייה — סוג הנזק והליך גרימתו . . . . .
342	(6) דרגת הצפיות של הנזק . . . . .
	(7) הערה ביקורתית: הצפיות כפופה להקצאת הסיכון
343	החוזית . . . . .
345	5. הוכחת שיעור הנזק . . . . .
345	(א) הצגת השאלה . . . . .
345	(ב) הכלל: על הנפגע להוכיח את שיעור הנזק . . . . .
	(ג) דרגת ההוכחה הנדרשת של הנזק ושל שיעורו: "ודאות
349	סבירה" . . . . .
351	ג. הגנות: הקטנת נזק ואשם תורם . . . . .
351	1. כללי . . . . .
357	2. הקטנת נזק . . . . .
357	(א) כללי . . . . .
361	(ב) מחדל להקטין נזק — מהו? . . . . .
366	(ג) תוצאות המחדל להקטין נזק . . . . .
367	(ד) שיפוי על הוצאות להקטנת הנזק . . . . .
370	(ה) פעולה להקטנת נזק שהצמיחה לנפגע תועלת כלכלית
374	3. אשם תורם . . . . .

- 374 (א) הבסיס המשפטי של הגנת האשם התורם . . . . .
- 378 (ב) חלוקת האחריות לנזק — כיצד? . . . . .
- 381 (ג) דרכי חלוקת האחריות: סיכום ביניים . . . . .
- 384 4. היחס בין עקרון האשם התורם לבין עקרון הקטנת הנזק
- 384 (א) הצגת הבעיה . . . . .
- 385 (ב) ההבדל המהותי בין שתי ההגנות . . . . .
- 386 (ג) ההבדלים הנוגעים להיקף תחולתן של ההגנות . . . . .
- (1) מושא ההגנה — התרשלות במחדל והתרשלות במעשה . . . . .
- 386 (2) היקף התחולה מחוץ לדיני הפיצויים . . . . .
- 388 (3) תחולה בזמן . . . . .
- (ד) הדין הרצוי: ביטולה של הדוקטרינה בדבר הקטנת הנזק . . . . .
- 393 ד. הערכת הפיצויים: עקרונות מנחים ובעיות מיוחדות . . . . .
- 396 1. המבחנים להערכת הפיצויים — הערות מקדימות . . . . .
- 396 (א) מבחן-העל להערכת הפיצויים — "השבת המצב לקדמותו" . . . . .
- 396 (ב) מגבלותיו של העיקרון בדבר "השבת המצב לקדמותו" . . . . .
- 398 (ג) קשיי ההבחנה בין שלב תיחום הנזק לשלב הערכת הפיצויים . . . . .
- 401 (ד) שיקול הדעת השיפוטי ב"השבת המצב לקדמותו" והמתח בין פיצוי "סובייקטיבי" לפיצוי "אובייקטיבי" . . . . .
- 403 (ה) ההבחנה בין אבדן ערך לבין אבדן רווח . . . . .
- 406 2. בעיות בפיצוי על אבדן ערך: הפרש השווי מול עלות הריפוי . . . . .
- 409 (א) כללי . . . . .
- 411 (ב) פיצוי על הפרש שווי (Difference in Value) . . . . .
- 411 (1) כללי . . . . .
- (2) נזק רכוש: אבדן ערך המתבטא בפגיעה פיסית ברכוש הנפגע . . . . .
- 414 (3) נזק כלכלי טהור: אבדן ערך המתבטא באי זכייה במשאב החוזי המיוחל . . . . .
- 414 (ג) פיצוי על הפרש שווי בתביעה החוזית הקלאסית — פירוט והדגמה . . . . .
- 415 (1) קיום פגום (אי-התאמה) . . . . .
- 415

418	(2) אי-קיום מוחלט . . . . .
420	(3) קיום מאוחר . . . . .
422	(4) הפרת חיוב כספי . . . . .
	(5) נוסחה מוצעת לחישוב הפיצויים על אבדן ערך
425	בשיטת הפרש השווי . . . . .
427	(ד) פיצוי על עלות הריפוי (Cost of Cure) . . . . .
	(1) הדרכים לריפוי ההפרה: תיקון או רכישת
427	תחליף . . . . .
428	(2) פיצוי על עלות התיקון (Cost of Repair) . . . . .
	(3) פיצוי על עלות רכישתו של תחליף (Cost of
429	Replacement) . . . . .
432	(4) היחס בין שתי דרכי הפיצוי על עלות הריפוי . . . . .
434	(5) עלות הריפוי — ממשית או תיאורטית? . . . . .
436	(ה) "הפרש השווי" או "עלות הריפוי" — מה עדיף? . . . . .
442	3. בעיות בפיצוי על אבדן רוח . . . . .
442	(א) כללי . . . . .
445	(ב) בעיות בהוכחת הסיביות העובדתית . . . . .
450	(ג) בעיות בהוכחת הסיביות המשפטית . . . . .
452	4. בעיות נוספות בהערכת הפיצויים . . . . .
452	(א) המועד להערכת הנזק . . . . .
452	(1) הצגת הבעיה . . . . .
455	(2) עמדת הדין הנוהג . . . . .
459	(ב) שערך הפיצויים . . . . .
462	(ג) הטבת נזק מכוח חוזה ביטוח . . . . .
465	(ד) התחשבות בשיקולי מס . . . . .
467	ה. פיצויים בלא הוכחת נזק . . . . .
467	1. כללי . . . . .
470	2. פיצוי מכוח הדין — סעיף 11 לחוק התרופות . . . . .
470	(א) כללי . . . . .
	(ב) סעיף 11(א) — הפרת חיוב לספק או לקבל נכס או
472	שירות . . . . .
472	(1) מטרתו של ההסדר והגיונו . . . . .
474	(2) התנאים לכינונה של הזכות לפיצויים . . . . .
477	(3) חישוב הפיצויים . . . . .
480	(4) שערך . . . . .

482	(ג) סעיף 11(ב) — הפרת חיוב כספי . . . . .
482	(1) כללי . . . . .
483	(2) שיעור הריבית . . . . .
484	(ד) היחס בין סעיף 11 לבין סעיף 10 לחוק התרופות . . . . .
486	3. פיצוי מכוח החוזה — פיצויים מוסכמים . . . . .
486	(א) כללי . . . . .
	(ב) תניה בדבר פיצויים מוסכמים: תכליתה, הצדקותיה ופרשנותה . . . . .
491	(ג) תוקפה של תניית פיצויים עונשית . . . . .
495	(ד) הפחתת פיצויים מוסכמים — כללים מנחים . . . . .
495	(1) סמכות ההפחתה — כללי . . . . .
496	(2) המבחן לעצם קיומה של סמכות הפחתה . . . . .
499	(3) המבחן לקביעת שיעור ההפחתה . . . . .
500	(4) שיקולים לבחינת סבירותו של הפיצוי המוסכם . . . . .
	(5) סמכות ההפחתה — חריג המופעל בצמצום ובוזehירות . . . . .
504	(ה) פיצוי מוסכם עתי — הפחתה משיקולי אשמה? . . . . .
511	(ו) דין "תניה גורפת" . . . . .
513	(ז) שערור פיצויים מוסכמים . . . . .
513	(1) הצגת הבעיה . . . . .
514	(2) שערור בתקופת החוזה המקום . . . . .
518	(3) שערור בתקופת החוזה המופר . . . . .
519	(ח) היחס בין פיצויים מוסכמים לתרופות אחרות . . . . .
519	(1) תרופה אחרת במקום הפיצוי המוסכם . . . . .
521	(2) תרופה אחרת נוסף לפיצוי המוסכם . . . . .
524	(ט) דין חילוט מוסכם כדין פיצויים מוסכמים . . . . .
526	ו. פיצויים בקודיפיקציה . . . . .
526	1. כללי . . . . .
527	2. עקרונות כלליים . . . . .
530	3. המבנה החדש של דיני הפיצויים . . . . .
531	4. פיצויים על נזקי גוף . . . . .
531	5. פיצויים על נזקי רכוש . . . . .
533	6. פיצויים על נזק לא-ממוני . . . . .
534	7. פיצויים ללא הוכחת נזק . . . . .

535	פרק 8: ביטול החוזה . . . . .
541	א. תרופת הביטול — מהותה ומאפייניה . . . . .
	1. הזכות לביטול חוזה בשל הפרתו — תמצית ההסדר בחוק התרופות . . . . .
541	2. מהות הביטול וצורותיו השונות . . . . .
542	3. ההבחנה בין ביטול לבין בטלות או התבטלות . . . . .
545	4. תרופת הביטול — תרופה עצמית . . . . .
546	5. הזכות לביטול חוזה — כופה או מרשה? . . . . .
550	ב. תוצאות הביטול . . . . .
553	1. פקיעת החיובים הראשוניים בחוזה . . . . .
553	2. הביטול — מלא או חלקי? . . . . .
556	3. חובת השבה הדדית . . . . .
558	4. הדדיות הביטול . . . . .
558	5. השפעת הביטול על זכות שרכש אדם שלישי . . . . .
559	(א) כללי . . . . .
559	(ב) ביטול בשל פגם בכריתה . . . . .
560	(ג) ביטול בשל הפרה . . . . .
562	ג. הפעלתה של ברירת הביטול — שיקולים ושיקולי מדיניות
564	1. שיקולי הנפגע — היתרונות הגלומים בברירת הביטול . . . . .
564	(א) כללי . . . . .
565	(ב) בעסקת הפסד . . . . .
566	(ג) בעסקת רווח . . . . .
569	2. שיקולי מדיניות בעד ונגד ההכרה בזכות הביטול . . . . .
569	(א) הצדקות להכרה בזכות לביטול חוזה . . . . .
572	(ב) טעמים להגבלתה של זכות הביטול . . . . .
572	(ג) סיכום ביניים: דיני הביטול כמשקפים איזון בין שיקולים מנוגדים . . . . .
575	ד. ביטול בעקבות הפרה יסודית . . . . .
576	1. הפרה יסודית והפרה לא-יסודית — ההבחנה ונפקותה . . . . .
576	2. הפרה יסודית מוסכמת . . . . .
578	(א) הגדרה . . . . .
578	(ב) תניה גורפת . . . . .
580	3. הפרה יסודית מסתברת . . . . .
584	(א) כללי — הגדרה ושיקולים מנחים . . . . .
584	(ב) הדרישה לצפיית המפר . . . . .
592	

594	(ג) איחור בתשלום — הפרה יסודית? . . . . .
599	(ד) מתן ארכה בהפרה יסודית — אימתי ולשם מה? . . .
599	(1) כללי . . . . .
599	(2) "ארכת חסד" . . . . .
	(3) ארכה כתנאי לביטול החוזה: הלכת החידוש
601	וביקורתה . . . . .
607	ה. ביטול בעקבות הפרה לא־יסודית . . . . .
607	1. כללי . . . . .
607	2. הנטל ליתן ארכה . . . . .
607	(א) הכלל והגיונו . . . . .
608	(ב) אופן מתן הארכה . . . . .
609	(ג) תוכן הארכה . . . . .
612	(ד) משך הארכה . . . . .
	(ה) מתן ארכה ראשונה — תוך זמן סביר או ללא מגבלת זמן? . . . . .
614	(ו) מתן ארכה נוספת — תוך זמן סביר מתום הארכה הקודמת? . . . . .
616	(ז) ארכה כאמצעי לשימור כוח הביטול — סיכום ביניים
619	(ח) מתן ארכה — חובה מוחלטת או מסויגת? . . . . .
622	(ט) חזרה מארכה — האם אפשרית? . . . . .
625	(י) ויתור על ארכה — האם אפשרי? . . . . .
625	3. סייג הצדק . . . . .
625	(א) כללי . . . . .
626	(ב) היבטים דיוניים . . . . .
628	(ג) מבחן הצדק: ההיבט המהותי . . . . .
635	(ד) היבטים נוספים . . . . .
637	ו. הודעת הביטול . . . . .
637	1. הנטל ליתן הודעת ביטול — כללי . . . . .
638	2. תכליתה של הודעת הביטול . . . . .
639	3. אופן מתן ההודעה . . . . .
643	4. חובת ההנמקה . . . . .
645	5. השתכללות הביטול — במתן ההודעה או בקליטתה? . . .
649	6. המועד למתן ההודעה: דרישת ה"זמן הסביר" . . . . .
649	(א) הכלל ותכליתו . . . . .
651	(ב) מרוץ הזמן הסביר — אימתי מתחיל? . . . . .

- 652 (1) ביטול בלא ארכה . . . . .
- 652 (2) ביטול לאחר ארכה . . . . .
- 654 (ג) מרוץ הזמן הסביר — אימתי מסתיים? . . . . .
- 659 7. טעות בעילת הביטול . . . . .
- 664 8. חזרה מהודעת הביטול — האם אפשרית? . . . . .
- 667 ז. עקרון תום הלב והשפעתו על זכות הביטול . . . . .
- 667 1. כללי . . . . .
- 669 2. תום לב ושיקולי צדק: ההבחנה ונפקותה . . . . .
3. חוסר תום לב בעמידה על זכות הביטול: הגישה הצרה
והגישה הרחבה . . . . .
- 672 4. תום לב בביטול חוזה — מצבים מיוחדים . . . . .
- 675 (א) ביטול לאחר ריפוי (או הצעה לריפוי) של ההפרה . . . . .
- 675 (ב) ביטול משיקולי כדאיות גרידא — ביטול בחוסר תום
לב? . . . . .
- 682 (ג) ביטול לנוכח נבצרות ההשבה . . . . .
- 691 ח. השבה . . . . .
- 694 1. כללי . . . . .
- 694 2. מהותה, מטרתה ומקורה של הזכות להשבה . . . . .
- 695 (א) סעד ההשבה: זכות חוזית או זכות מן הדין? . . . . .
- 697 (ב) ההצדקה לחיוב ההשבה . . . . .
- (ג) מטרת ההשבה: השבת מצב לקדמותו או מניעת
התעשרות בלתי צודקת? . . . . .
- 700 (ד) הבסיס הפורמלי של הזכות להשבה: חוק התרופות או
חוק עשיית עושר ולא במשפט? . . . . .
- 703 3. הזכות להשבה ודרכי ההשבה . . . . .
- 705 (א) מעמד ההשבה: זכות מוחלטת או סעד הכפוף לשיקולי
צדק? . . . . .
- 705 (ב) דרכי ההשבה . . . . .
- 708 (1) השבה בעין והשבת שווי . . . . .
- 708 (2) זכות הנפגע להעדיף השבת שווי . . . . .
- 709 (3) נבצרות ההשבה . . . . .
- 711 4. מושא ההשבה והיקפה . . . . .
- 712 (א) הצגת הבעיה . . . . .
- 712 (ב) "מה שקיבל" — נכס מוחשי או כל טובת הנאה? . . . . .
- 712 (ג) "מה שקיבל" — התעשרות חומרית או גם רוחנית? . . . . .
- 713

713	(ד) "מה שקיבל" — תמורה במובן הצר מול תמורה במובן הרחב. . . . .
715	(ה) טובת הנאה שנתקבלה אגב קיום לקוי של חוזה. . . . .
717	(ו) "מה שקיבל" — התעשרות סובייקטיבית או אובייקטיבית? . . . . .
725	(ז) "מה שקיבל" — התעשרות ישירה (ערך בסיסי) מול התעשרות עקיפה (פירות ודמי שימוש). . . . .
729	(ח) "קבלה" לאחר מועד הביטול. . . . .
731	5. סוגיית השערוך — שינויי ערך והשפעתם על היקף ההשבה
731	(א) שינויים בערך הכסף: השבה ריאלית או נומינלית? . . . . .
734	(ב) שינויים בערכו של נכס מוחשי. . . . .
734	(1) הצגת הבעיה. . . . .
736	(2) שינויי ערך בשל תנודות שוק. . . . .
740	(3) פעולת הזוכה שהשביחה את הנכס. . . . .
741	(4) ירידת ערך בשל נזק או בלאי. . . . .
743	6. במקום סיכום: שיקולי צדק והשפעתם על היקף ההשבה
746	ט. ביטול והשבה בקודיפיקציה. . . . .

נספחים ומפתחות

751	א. נספחים. . . . .
753	1. חוק התרופות. . . . .
757	2. פרק התרופות בקודיפיקציה (מתוך תזכיר חוק דיני ממונות, התשס"ו–2006). . . . .
767	ב. מפתחות. . . . .
769	1. מפתח חקיקה ישראלית. . . . .
787	2. מפתח חקיקה זרה. . . . .
791	3. מפתח פסיקה ישראלית. . . . .
837	4. מפתח פסיקה זרה. . . . .
841	5. מפתח ספרים בעברית. . . . .
847	6. מפתח מאמרים בעברית. . . . .
752	7. מפתח ספרים בלועזית. . . . .
865	8. מפתח מאמרים בלועזית. . . . .
877	9. מפתח העניינים. . . . .